

نقش زنان در جهاد تبیین با محوریت ولایت فقیه

طاهره نادرخانی^۱

چکیده

این پژوهش باهدف بررسی نقش زنان در جهاد تبیین با محوریت ولایت فقیه انجام شده است و در آن تلاش گردیده است، نقش زنان در جهاد تبیین و تلاش آنان برای روشن سازی و تبلیغ مبانی فکری و اعتقادی اسلامی مورد تحلیل قرار گیرد و می خواهد به این سوال پاسخ دهد که نقش زنان در جهاد تبیین با تاکید بر جایگاه ولایت فقیه چیست و زنان در این مسیر نقش های مهمی نظیر آموزش و تربیت نسل های جدید و مشارکت در فعالیت های فرهنگی و اجتماعی ایفا می کنند. این تحقیق از نوع کاربردی و با رویکرد کیفی و روش بکار رفته در آن توصیفی _ تحلیلی بوده است، داده ها متناسب با اهداف و سوالات تحقیق و با استفاده از ابزار اسنادی _ کتابخانه ای جمع آوری گردیده است و در تحلیل داده ها از روش کدگذاری باز و محوری انجام شده تا الگو های تاثیر گذاری ولایت فقیه و نقش زنان در جهاد تبیین استفاده شده است. از مهمترین نتایج این تحقیق می توان به بررسی جایگاه زنان در عرصه های فرهنگی، اجتماعی و رسانه ای مرتبط با جهاد تبیین، تحلیل نقش تربیتی زنان در خانواده در راستای تقویت باور به ولایت فقیه، شناسایی ظرفیت های زنان در مقابله با جنگ نرم و تحریف مفاهیم انقلابی، بررسی میزان آگاهی و باور زنان نسبت به اصل ولایت فقیه و تاثیر آن بر فعالیت های اجتماعی اشاره نمود.

واژگان کلیدی: جهاد تبیین، ولایت فقیه، تبلیغ، مبانی فکری، تربیت، مشارکت

^۱ - کارشناس ارشد مدرسی الهیات، گرایش تاریخ اسلام و ریشه های انقلاب اسلامی، مدرس حوزه علمیه.

مقدمه

رن موجودی با کرامت ، عقلانیت ، عاطفه و توانمندی های منحصر به فرد است که نقش آفرینی اش در خانواده ، جامعه و تمدن سازی بسیار حیاتی است . زن مسلمان نه تنها مربی نسل آینده بلکه حافظ ارزش های دینی و فرهنگی است ؛ زنان با حفظ هویت دینی و انقلابی خود ، در عرصه های مختلف علمی ، فرهنگی ، سیاسی و اجتماعی حضور فعال دارند و نقش مهمی در پیشبرد اهداف نظام اسلامی ایفا می کنند . جهاد تبیین اصطلاحی است که رهبر معظم انقلاب اسلامی برای مقابله با جنگ شناختی ، تحریف حقایق و شبهه افکنی دشمنان بکار برده اند . این جهاد نوعی مبارزه فرهنگی و رسانه ای است که هدف آن روشنگری ، بیان حقیقت ، دفاع از ارزش ها و مقابله با دروغ پردازیهاست ؛ برخلاف تصور رایج ، جهاد تبیین فقط وظیفه نخبگان نیست ؛ بلکه همه اقشار جامعه ، از جمله زنان باید در آن مشارکت کنند . این جهاد بخشی از جهاد کبیر است که در قرآن نیز به آن اشاره شده و به معنای مبارزه فکری و فرهنگی در راه خداست . ولایت فقیه به معنای رهبری جامعه اسلامی توسط فقیه جامع الشرایط در عصر غیبت امام معصوم (ع) است . این اصل ، ستون خیمه نظام جمهوری اسلامی ایران است و بر اساس آن ، فقیه عادل و آگاه به زمان مسئول هدایت جامعه در مسیر اسلام و مقابله با انحرافات است ؛ ولایت فقیه نه تنها جنبه سیاسی دارد ، بلکه چارچوبی فکری و فرهنگی برای حرکت جامعه اسلامی فراهم آورد .

در طول تاریخ اسلام ، زنان همواره نقش های مهم و تاثیر گذاری در جوامع اسلامی داشته اند . با گسترش انقلاب اسلامی و تثبیت نظام ولایت فقیه ، اهمیت و ضرورت مشارکت فعال زنان در عرصه های مختلف بیش از پیش مورد توجه قرار گرفته است . یکی از عرصه های برجسته در این زمینه جهاد تبیین است ؛ یعنی تلاش برای روشن سازی و تبلیغ مبانی فکری و اعتقادی اسلامی . زنان در این نظام ، به عنوان نیمی از پیکره جامعه ، نقش های مهم و متنوعی در تبیین و ترویج ارزش ها و مبانی فکری اسلام ایفا می کنند . آنان به عنوان مادران ، معلمان ، فعالان فرهنگی و اجتماعی نقش های بی بدیل در تربیت نسل های جدید و انتقال مفاهیم اساسی انقلاب اسلامی دارند . هدف این تحقیق نقش زنان در جهاد تبیین با تاکید بر جایگاه راهبردی ولایت فقیه در هدایت گری فرهنگی و اجتماعی جامعه اسلامی و مشخص نمودن مفهوم جهاد تبیین در منظومه فکری رهبر معظم انقلاب اسلامی و تحلیل جایگاه زن در اندیشه اسلامی و انقلابی به عنوان عنصر فعال در عرصه های فرهنگی و رسانه ای و پیوند مفهومی و عملی میان ولایت فقیه و جهاد تبیین است . (حسینی _ وثوق ، ۱۴۰۲) در مقاله ای به بررسی نقش زنان در جهاد تبیین در مقابله با تحریفات رسانه ای دشمنان انقلاب اسلامی می پردازد و تاکید دارد که زنان نه تنها مخاطب جهاد تبیین هستند بلکه خود می توانند کنشگر فعال در این عرصه باشند . نویسنده با اشاره به

جایگاه زن در انقلاب اسلامی، جهاد تبیین را فرصتی برای هویت بخشی به زنان معرفی می کند و معتقد است که زنان با بهره گیری از عقلانیت، منطق، اخلاق و عاطفه می توانند در انتشار حقایق و مقابله با شبهات نقش آفرینی کنند. (حکیمیان، ۱۴۰۰) در مقاله ای به بررسی دیدگاه رهبر انقلاب درباره جهاد تبیین و نقش زنان در آن می پردازد، نویسنده با اشاره به بیانیه رهبر انقلاب در کنگره شهدای زن سه ساحت برای نقش آفرینی زنان در جهاد تبیین معرفی می کند، تهذیب نفس، حفظ خانواده و ولایت اجتماعی، و تاکید دارد که زنان باید نگاه متعالی اسلام به زن را تبیین کنند و باحضور فعال در عرصه های فرهنگی و اجتماعی، از دستاوردهای انقلاب اسلامی دفاع نمایند. (موسوی، ۱۴۰۰) در مقاله ای با رویکرد تبارشناسی و روش تطبیقی _ تاریخی، به بررسی نقش زنان در جهاد از منظر متون بنیاد گرایان اهل سنت می پردازد. یافته ها نشان می دهد که در گفتمان غالب، زنان در حاشیه جهاد قرار دارند و نقش آنها بیشتر حمایتی است. این مقاله به چالش های مفهومی و تاریخی این موضوع پرداخته و نقش زنان را در جهاد تبیین از منظر اعتقادی بررسی می کند.

این تحقیق به روش توصیفی _ تحلیلی و از نوع اسنادی _ کتابخانه ای می باشد.

جهاد تبیین

بحث جهاد تبیین یکی از تأکیدات مقام معظم رهبری می باشد که جنسیت بردار نیست؛ اما نشان دهنده اهمیت و حساسیت دوره ای بسیار مهم و تعیین کننده است که هوشیاری و تلاش مضاعفی را می طلبد. طبق آیات و روایات اسلامی، ظهور حضرت مهدی (عج الله تعالی فرجه الشریف) بسته به ایجاد زمینه هایی است که تا این زمینه ها فراهم نشود ظهور محقق نخواهد شد. شخص منتظر باید برای ایجاد این زمینه ها تلاش کند و برای انجام این رسالت کمر همت بسته تا إن شاء الله زمینه های ظهور حضرت فراهم شود. در این میان زنان نیز به عنوان تشکیل دهندگان نیمی از جامعه و به عنوان مادران و مربیان نسل آینده رسالت هایی بر دوش دارد.

رسالت زن منتظر به سه حوزه فردی، خانوادگی و اجتماعی تقسیم می شود که بر مبنای خودسازی، دگرسازی و تمدن سازی در بیانات رهبری در بیانیه گام دوم انقلاب تأکید شده است. تاریخ زرین فعالیت های بانوان در عرصه های گوناگون گواه آن است که در حکومت جهانی حضرت ولی عصر (عج الله تعالی فرجه الشریف) نیز زنان مؤمن و متعهد دارای جایگاه والایی هستند و برخی از زنان چنان شایستگی و منزلتی پیدا می کنند که جزء اصحاب و کارگزاران ویژه حضرت مهدی (عج الله تعالی فرجه الشریف) می شوند.

در روایتی جابر بن یزید جعفری از امام باقر (علیه السلام) نقل می کند: «و یجی و الله ثلاث مائه و بضعه عشر رجلا فیهم خمسون إمراه یجتمعون بمکه عشر رجلا قزعا کقزع الخریف یتبع بعضهم بعضا؛ به خدا قسم سیصدواندی مرد می آیند که در میان آن ها پنجاه زن وجود دارد و بدون وعده قبلی در مکه اجتماع می کنند؛ ابری مانند ابر پاییز، برخی از برخی پیروی می کنند». (مجلسی، ج ۵۲، ص ۲۲۳).

این روایت و این گونه روایت ها از نقش مهم زنان حکایت دارد و نشان می دهد چگونه بانوان در مراحل اولیه تمام رویدادها حضور دارند.

توجه دختران و بانوان جامعه ما به حضور زنان در آغاز قیام جهانی امام مهدی (عج الله تعالی فرجه - الشریف) و نقش مهم آن ها در دوران حکومت می تواند باعث بیداری، خودباوری، خودسازی و آمادگی آنان شود و تلاش سازنده ی آنان را برای تربیت نسل مهدی یاور را در پی داشته باشد.

جهاد تبیین از خصوصیات برجسته و ممتاز فاطمه زهرا (سلام الله علیها) است. در میان خصوصیات برجسته و ممتاز آن حضرت (سلام الله علیها)، جهاد تبیین ایشان جایگاه ویژه ای دارد. حضرت دو خطابه ی ممتاز و نامدار ایراد کردند که یکی از این دو خطابه ی معروف ایشان «الحمد لله علی ما انعم و له الشکر علی ما الهم...؛ خدا را بر نعمت هایش سپاس می گویم و بر توفیقاتش شکر می کنم...» (همان، ج ۲۹، ص ۲۲۰) در جمع صحابه است که درباره این خطابه گفته شد که در ردیف بهترین خطبه های نهج البلاغه است. آن کسانی که اهل بلاغت و اهل فهمند این جور گفته اند: مملو از معارف و حقایق. یکی دیگر از خطبه ی حضرت (سلام الله علیها) خطاب به زنان مهاجر و انصار است: «اصبحت والله عائفه لدنیاکم قالیه لرجالکم... یا عائفه لدنیاکن قالیه لرجالکن...؛ به خدا در حالی صبح کردم که از دنیای شما متنفرم، مردان شما را دشمن می شمردم و از آن ها بیزارم...» (طبرسی، ج ۲۹، ص ۲۲۰).

این دو خطبه «جهاد تبیین» فاطمه زهرا (سلام الله علیها) در مدت کوتاهی بعد از رحلت پیغمبر است. در زمان ما بزرگ ترین کسی که جهاد تبیین کرد امام راحل بود، بزرگ ترین کاری که با «جهاد تبیین» انجام گرفت کاری بود که امام بزرگوار ما انجام داد. امام راحل با «جهاد تبیین» کاری کرد که دیگران با هیچ وسیله ی سخت افزار و نرم افزار دیگری نه می توانستند کاری انجام دهند و نه امید به چنین کاری داشتند. امام با زبان و منطق [این کار را کرد] جهاد تبیین این است. امام از روز اول نهضت شروع کرد به حرف زدن تا روزی که به ایران آمدند و در بهشت زهرا فرمودند: «من توی دهن این دولت می زنم و دولت تعیین می کنم»؛ همه با جهاد تبیین بود. با جهاد تبیین چه کار کرد؟ با جهاد تبیین حکومت دیرپای فاسد ننگین دیکتاتوری و مستبدانه ی سلطنتی ارش را ازاله کرد و حکومت مردم سالاری اسلامی و دین سالاری و دینی را سرکار آورد؛ مسأله «جهاد تبیین» این است،

اهمیتش این است. خب این درس فاطمه زهرا (سلام الله علیها) است که در طول زمان ادامه پیدا کرد و رسید به امام بزرگوار. (بیانات رهبری، ۱۳/۱۰/۱۴۰۲).

جهاد تبیین از گونه‌های جهادی است که زنان انقلابی می‌توانند در خط مقدم آن قرار گرفته و با تاسی از حضرت زینب (سلام الله علیها) پیش‌قراولان این جبهه باشند. امام خامنه‌ای با اشاره به زندگی حضرت زینب (سلام الله علیها) ایشان را الگوی جهاد تبیین خوانده می‌فرماید: «نکته‌ی مهم دیگر در زندگی این بزرگوار که آن هم باز نشانه‌ی تدبیر است، این است که این بزرگوار جهاد تبیین را جهاد روایت را راه انداخت؛ نگذاشت، فرصت نداد که روایت دشمن از حادثه غلبه پیدا کند؛ کاری کرد که روایت او بر افکار عمومی غلبه پیدا کند. حالا تا امروز روایت زینب کبری (سلام الله علیها) از حادثه عاشورا در تاریخ مانده [اما] در همان زمان تأثیر گذاشت. در شام، در کوفه، در مجموعه سال‌های حکومت اموی منتهی شد به ساقط شدن حکومت اموی. ببینید این درس است؛ این همان حرفی است که بنده همیشه می‌گویم: شما روایت کنید، حقایق جامعه‌ی خودتان و کشور خودتان و انقلابتان را ... شما اگر انقلاب را روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند؛ شما اگر حادثه‌ی دفاع مقدس را روایت نکنید، دشمن روایت می‌کند، هر جور دلش می‌خواهد؛ توجیه می‌کند، دروغ می‌گوید [آن هم] ۱۸۰ درجه خلاف واقع؛ جای ظالم و مظلوم را عوض می‌کند. (بیانات رهبری، ۲۱/۹/۱۴۰۰).

مفهوم ولایت فقیه

کلمه فقه در لغت به معنای فهم، آگاهی و دانایی است. (ابن فارس، ج ۴، ص ۴۴۲). خواه مربوط به دین باشد و یا چیز دیگر. در کتاب لسان العرب به معنای فقه فراتر از مطلق دانستن است و منظور از آن علم و دانشی است که همراه با دقت نظر و استنباط باشد. (ابن منظور، ج ۱۰، ص ۳۰۵).

فقه در اصطلاح به معنای علم و آگاهی دقیق نسبت به علوم دین و احکام الهی و توان استنباط آن‌ها از طریق ادله‌ی تخصصی (کتاب، سنت، عقل و اجماع) است. فقه یکی از شاخه‌های علوم دینی و عبارت است از علم به احکام شرعی از طریق استنباط و اجتهاد. (میراحمدی زاده، ص ۲۰).

فقیه کسی است که در علوم اسلامی تخصص دارد و احکام الهی را از ادله آن استنباط می‌کند.

«ولایت» معانی مختلفی دارد. ریشه لغوی آن «ولی» به معنای قرب، اتصال و پیوند دو یا چند شیء است. از پیوند عمیق دو شیء ولایت پدید می‌آید. (راغب اصفهانی، ص ۵۳۳).

از : کمبود آموزش های تخصصی در حوزه سواد رسانه ای و شناخت جنگ نرم ، ضعف حمایت های سازمانی و فرهنگی ، نگاه های سنتی یا محدود کننده به نقش اجتماعی زنان ، هجمه های روانی و تبلیغاتی دشمن در فضای مجازی برای تضعیف اعتماد به ولایت فقیه و ارزش های انقلاب و در جواب سوال پنجم ، با ایجاد شبکه های تربیتی و فرهنگی بانوان ، آموزش مهارت های رسانه ای ، حمایت از حضور آنان در فضا های مجازی سالم و تولید محتوا های متناسب با مخاطب زن و خانواده ، می تواند نقش آنان را تقویت کرد . همچنین برگزاری نشست ها و کارگاه های " جهاد تبیین با محوریت ولایت فقیه " در دانشگاه ها و حوزه های علمیه بانوان ، نقش آفرینی زنان را هدفمند تر می کند و در پاسخ به سوال ششم ، بصیرت سیاسی زنان موجب می شود آنان در برابر تحریف ها ، شایعات و جریان های انحرافی هوشیار باشند و این بینش را به خانواده و جامعه منتقل کنند و آگاهی و ولایت پذیری در برابر تهاجم دشمن شکل می گیرد .

راهکارها و پیشنهادها

نقش زنان در جهاد تبیین با محوریت ولایت فقیه می تواند به طور چشم گیری به تقویت هویت دینی و اجتماعی جامعه اسلامی کمک کند. در این جا برخی راه کارها و پیشنهادات برای تحقق این هدف ارائه می شود:

۱- برگزاری دوره های آموزشی و تربیتی

برگزاری کارگاه ها و سمینارهای آموزشی: زنان در کارگاه ها و سمینارهای آموزشی شرکت کنند و مهارت های لازم برای تبیین مفاهیم دینی و ولایت فقیه را بیاموزند.

تربیت مربیان دینی: تربیت زنان به عنوان مربیان دینی که توانایی تدریس و تبیین مفاهیم دینی و ولایت فقیه را دارند، می تواند به افزایش آگاهی جامعه کند.

۲- تولید محتوای فرهنگی و هنری

تولید فیلم ها و مستندهای آموزشی: تولید فیلم ها و مستندهای آموزشی درباره ی ولایت فقیه و نقش زنان در تبیین این مفاهیم می تواند به آگاهی بخشی جامعه کمک کند.

برگزاری نمایشگاه ها و جشنواره های فرهنگی: برگزاری نمایشگاه ها و جشنواره های فرهنگی با محوریت ولایت فقیه و نقش زنان در تبیین این مفاهیم می تواند به ترویج این ارزش ها کمک کند.

۳- فعالیت در شبکه های اجتماعی و رسانه های دیجیتال

ایجاد صفحات و کانالهای دینی: ایجاد صفحات و کانال های دینی در شبکه های اجتماعی برای نشر مفاهیم ولایت فقیه و تبیین آن می تواند به افزایش دسترسی مردم به این اطلاعات کمک کند.

تولید و انتشار محتوای چندرسانه ای: تولید و انتشار محتوای چندرسانه ای نظیر ویدیوها، پادکست ها و اینفوگرافیک ها درباره ولایت فقیه می تواند به جذابیت و تأثیرگذاری بیشتر محتوا کمک کند.

۴- همکاری با نهادهای دینی و فرهنگی

همکاری با حوزه های و مراکز دینی: همکاری زنان با حوزه های علمیه و مراکز دینی برای تولید و نشر محتواهای دینی و تربیتی می تواند به تقویت نقش زنان در جهاد تبیین کمک کند.

همکاری با نهادهای فرهنگی و هنری: همکاری با نهادهای فرهنگی و هنری برای برگزاری برنامه ها و فعالیت های فرهنگی با محوریت ولایت فقیه می تواند به ترویج این مفاهیم کمک کند.

۵- تشویق به پژوهش و تحقیق

تشویق به انجام پژوهش‌های علمی و دینی: تشویق زنان به انجام پژوهش‌های علمی و دینی درباره ولایت‌فقیه و نقش زنان در تبیین این مفاهیم می‌تواند به افزایش دانش و آگاهی جامعه کمک کند. حمایت از چاپ و انتشار مقالات و کتب دینی: حمایت از چاپ و انتشار مقالات و کتب دینی: حمایت از چاپ و انتشار مقالات و کتب دینی: حمایت از چاپ و انتشار مقالات و کتب دینی: به تبیین مفاهیم ولایت‌فقیه و نقش زنان در این زمینه پرداخته‌اند می‌تواند به گسترش این دانش کمک کند.

۶- ترویج الگوهای موفق

معرفی و ترویج زنان موفق در حوزه تبیین مفاهیم دینی: معرفی و ترویج الگوهای موفق از زنان که در زمینه تبیین مفاهیم دینی و ولایت‌فقیه فعالیت کرده‌اند می‌تواند به الهام بخشی و تشویق دیگر زنان کمک کند.

برگزاری نشست‌ها و همایش‌های تقدیری: برگزاری نشست‌ها و همایش‌های تقدیری برای تجلیل از زنان موفق در جهاد تبیین و ترویج مفاهیم ولایت‌فقیه می‌تواند به تشویق و انگیزه‌بخشی کمک کند. این راه‌کارها و پیشنهادات می‌تواند به تقویت نقش زنان در جهاد تبیین با محوریت ولایت‌فقیه کمک کنند و به ارتقای فرهنگ دینی و آگاهی عمومی جامعه اسلامی منجر شوند.

فهرست منابع

* قرآن کریم

* خطبه فدکیه

- ۱- ابن بابویه، محمد بن علی، الخصال، ج ۱، تهران، علمیه اسلامی، ۱۳۶۳.
- ۲- ابن فارس، احمد، معجم المقاییس اللغة، ج ۴، قم، مکتب الاسلام، چ اول، ۱۴۰۳ ق.
- ۳- ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، ج ۱۰، بیروت - لبنان، دارالفکر للطباعه، ۱۴۰۷ ق.
- ۴- باقری، خسرو، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ج ۲، انتشارات مدرسه، چ دهم، ۱۳۹۹.
- ۵- راغب اصفهانی، حسین بن محمد، المفردات فی غریب القرآن، بیروت- لبنان، دارالشامیه، ۱۴۱۲ ق.
- ۶- ستوده، امیررضا، پایه پای آفتاب، ج ۲، تهران، پنجره، چ دوم، ۱۳۸۰.
- ۷- طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج، ج ۲۹، دارالنعمان، ۱۳۸۶ ق.
- ۸- عباسی فردوئی، غلامعلی، خطبه فدکیه، قم، اکادیمیة الحکمة العقلیه، ۱۳۹۰.
- ۹- قائمی، علی، در مکتب فاطمه سلام الله علیها، امید، چ ۶، ۱۳۷۷.
- ۱۰- مجلسی، محمدتقی، بحار الأنوار، ج ۳ و ۱۵ و ۲۹ و ۵۲، دارالکتب الاسلامیه، چ ششم، ۱۳۹۶.
- ۱۱- مصباح یزدی، محمدتقی، حقوق و سیاست در قرآن، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چ چهارم، ۱۳۹۱.
- ۱۲- معین الاسلام، مریم و غلامی، علی، زن منتظر و منتظر پرور، انتشارات مریم معین الاسلام وابسته به محل نشر، ۱۳۸۸.
- ۱۳- موسوی خمینی، سیدروح الله، ولایت فقیه، تهران، موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، ۱۳۷۹.
- ۱۴- دیدار با اعضا انجمن اسلامی معلمان، تاریخ ۱۳۵۸/۵/۲۸.
- ۱۵- و مقام معظم رهبری، جایگاه و نقش زن در نظام های مختلف، تهران، ستاد بزرگداشت یکصدمین سال میلاد امام خمینی (ره)، ۱۳۷۹.
- ۱۶- میراحمدی زاده، مصطفی، رابطه فقه و حقوق، قم، بوستان کتاب، ۱۳۸۰.

۱۷- نوروزی، محمدجواد، نظام سیاسی اسلام، انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی،
چ ۱۰، ۱۳۸۵.

۱۸- سخنرانی‌های مقام معظم رهبری، مناسبت‌های مختلف